

Eesti Kohtunike Ühing

Pr Maris Lauri
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 14.06.2021 nr 8-1/3895

Meie 13.08.2021

Eesti Kohtunike Ühingu arvamus kohtuesinduse kvaliteediprobleemide lahendamise eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta

Justiitsministeeriumi poolt on saadetud kohtutele arvamuse andmiseks kohtuesinduse kvaliteediprobleemide lahendamist puudutava seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus (VTK). Eesti Kohtunike Ühingule (EKOÜ) teadmata põhjusel ei ole nimetatud VTK osas ühingult arvamust küsitud, kuid kuna VTK temaatika puudutab selgelt kohtumenetlusi ja kohtunike igapäevatööd, peab EKOÜ vajalikuks VTK osas arvamust avaldada.

EKOÜ peab problemaatiliseks VTK p-s 9.1 pakutud lahendust (kohtumenetluse tagamise meetmete tõhustamine). Kindlasti ei saa nõustuda kõnealuse lahenduse VTK p-s 11.1.1 esitatud mõjuanalüüsiga.

VTK p-s 9.1 pakutud lahendus paneb kohtutele olulisi lisaülesandeid lepingulise esindaja teadmiste ja oskuste kontrollimisel. VTK-s esitatud hinnang, et muudatusega kaasneva mõju ulatus on väike ja/või lühiajaline, on oletuslik ning praktikakauge. Samuti ei ole õige väide kohtusüsteemi "sisemiste ressursside" kohta olukorras, kus kohtud on juba praegu erinevate ülesannetega ilmselgelt ülekoormatud (sellele on korduvalt tähelepanu nii Riigikohtu esimees kui ka I ja II astme kohtute esimehed). Samuti on selgelt vale eeldus, nagu oleks süsteemi ebapiisavate teadmiste ja/või ebapiisava keeleoskusega esindajatest puhastamine kohtute jaoks ühekordne ülesanne. Praktika näitab, et selliseid esindajaid tekib aja jooksul järjest juurde.

Kui kohus peab hakkama eelnevalt kontrollima iga mitteamadvokaadist esindaja teadmisi, asjatundlikkust ja keeleoskust, ei aita see kuidagi menetluste kiirusele kaasa. See toob kaasa kohtutele üksnes sellist lisatööd, millel puudub sisuline seos õigusemõistmisega. Kui lähtuda VTK-s märgitust, et kohtus esindamisega on seni olnud probleeme üksnes 20 mitteamadvokaadist esindajal, on VTK p-s 9.1 pakutud lahendus kohtusüsteemi seisukohalt selgelt ebaproportsionaalne.

EKOÜ juhib ka tähelepanu asjaolule, et kuigi kehtiva õiguse järgi ei ole esindaja menetlusest kõrvaldamine tsiviilkohtumenetluses ja halduskohtumenetluses vaidlustatav, on Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses selles osas mitu Eesti vastu esitatud kaebust. Seetõttu ei ole hetkel välistatud, et juba lähitulevikus tuleb Eestil luua riigisisest võimalused esindaja kõrvaldamise vaidlustamiseks, mis muudab esindaja kõrvaldamise ilmselgelt keerulisemaks ja kohtute jaoks veelgi ressursimahukamaks.

Samuti peab EKoÜ problemaatiliseks, et VTK väljatöötamisel ei ole teiste riikide kogemust ja regulatsiooni üldse arvestatud. Sedavõrd keeruka probleemi lahendamisel oleks teiste riikide kogemustega arvestamine kindlasti soovitatav.

Küsitav on ka **teiste VTK-s pakutud lahenduste** (täiendava kvalifikatsiooninõude ja litsentseerimisinõude kehtestamine) tõhusus. Täiendava kvalifikatsiooninõude idee väärrib edasist kaalumist, kuid kutsestandardi kehtestamisel (samuti litsentseerimise korraldamisel) tuleb arvestada, et negatiivseid otsuseid peab olema võimalik ka vaidlustada. See omakorda suurendab potentsiaalselt kohtute töökoormust.

EKoÜ hinnangul võiks olla lahenduseks ka juristide **ühtse kutseeksami sisseseadmine** (mille läbimine annaks õiguse kohtumenetluses lepingulise esindajana tegutseda) või vähemalt välisriigi diplomite tunnustamise kontrolli tõhustamine (tundub, et välisriigi diplomite tunnustamine toimub hetkel pigem formaalsetel alustel ega sõltu sellest, millise õppekava on inimene tegelikult läbinud).

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühingu esimees